

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Ковальчук А.А., Самойлюк О. В.

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Анотація. У статті проаналізовані інноваційні методи навчання та викладання. Доведено, що високий рівень здобуття знань на пряму залежать від способів передачі матеріалів для навчання. Визначено, що для отримання глибоких знань їх швидкої обробки та сприйняття неможливо без інноваційних методів навчання та викладання. У статті описаний модуль «Інноваційні методи навчання й викладання: теоретичне підґрунтя та методика використання».

Вступ. Сьогодні найбільш популярними інноваційними методами навчання, які дозволяють використовувати нові технології викладання є: контекстне навчання, імітаційне навчання, проблемне навчання, модульне повне засвоєння знань, дистанційне навчання. Аналіз характеристик інноваційних методів навчання показав, що вище наведені методи можуть бути ефективно використані у навчальному процесі кожний окремо, але на нашу думку більш ефективний результат можливо отримати від комплексного та системного використання деяких методів, наприклад, модульне навчання можна поєднати з проблемним навчанням.

Мета дослідження. Проаналізувати інноваційні методи навчання та викладання у сучасній освіті.

Методи дослідження. Аналіз і узагальнення літературних даних.

Результати дослідження. Школа – модель суспільства і, говорячи про права людини, рівність і свободу, дитячу особистість треба поставити в центрі всієї діяльності, щоб вона була посередником у взаємодії суб'єктів навчання [4].

З метою формування професійних компетенцій для впровадження активних методів навчання, що забезпечують особистісно-зорієнтований підхід і розвиток критичного мислення, у рамках реалізації проекту було розроблено модуль «Інноваційні методи навчання й викладання: теоретичне підґрунтя та методика використання», який складається із чотирьох основних тем:

- «Нові ролі педагога у виконанні сучасних завдань в освіті»;
- «Індивідуальний підхід як основа особистісно-зорієнтованого навчання»;
- «Кооперативне навчання»;
- «Розвиток критичного мислення».

Вибрані теми спираються на досвід реалізації інноваційних програм, які впроваджувались в Україні протягом останнього часу: програма «Крок за кроком» для середньої школи Всеукраїнського фонду «Крок за кроком», програма «Розвиток критичного

мислення через читання та письмо» Центру інтелектуального розвитку, а також інші освітні інновації. У процесі розгляду зазначених тем у контексті глобальних змін – підготовка обізнаного учня, для якого знання – основа прийняття рішень і формування самодостатньої та демократичної людини. Саме тому важливим є максимальне наближення навчання й виховання до конкретних здібностей дитини – інакше кажучи, утвердження дитиноцентризму.

У сучасній освіті існує чотири основні концептуальні поняття, які визначають методологію сучасних освітніх програм:

- **Спілкування.** Ключове поняття при навчанні учнів різноманітним умінням та навичкам, видам спорту та ін.;
- **Турбота.** Поняття, яке широко використовується при вивченні наукових дисциплін, особливо природничих наук;
- **Спільнота.** Допомагає учням та вчителям зрозуміти глибинні взаємозв'язки між фізичною культурою і спортом та суспільними процесами;
- **Зв'язки.** Дає можливість учням зрозуміти взаємопов'язаність усього в житті, допомагає їм висувати нові концепції, виходячи з уже відомих, і сприяє формуванню в учнів співчутливого та турботливого ставлення до навколишнього світу [2].

Використання цих концептуальних понять має на меті досягнення чотирьох головних завдань сучасної освіти:

- Формування особистостей, які будуть навчатись протягом усього життя;
- Створення навчального середовища, яке базується на взаємній повазі та принципах демократії;
- Забезпечення безперервності процесу інтелектуального розвитку й вироблення відповідних умінь (забезпечення зв'язку теорії та практики);
- Гарантоване оволодіння всіма учнями академічними, художніми, етичними та практичними вміннями для успішної участі в демократичному суспільстві [1].

Програмовий зміст, як і результати навчання, переважно навички та факти, які легко перевірити. У школах рішення про зміст і результати діяльності приймаються людьми, спеціально вповноваженими оцінювати роботу. Учні та педагоги знаходяться на нижчій сходинці визначеної ієрархії стосунків і таких повноважень не мають. Власне кажучи, школи продовжують працювати, незважаючи на те, що вирішальним аспектом освіти є обробка інформації й основним завданням школи є навчити учнів виділяти суть цієї інформації. Але школи зосереджуються на запам'ятовуванні цієї інформації. І все, що залишається в результаті навчання, це лише ті факти, які учні вчили напам'ять [5]. Визначимо особливості традиційної та інноваційної педагогіки (таблиця 1).

Відповідно, нові завдання сучасної освіти вимагають від педагога виконання багатьох різних ролей:

• **Розробник навчальних програм.** Педагог повинен уміти визначати очікувані навчальні результати, навчальні завдання, які приведуть до досягнення цих результатів, способи перевірки (оцінювання), необхідні ресурси та час.

Таблиця 1

Особливості традиційної та інноваційної педагогіки

Основні положення	Традиційна педагогіка	Інноваційна педагогіка
Мета	Формування знань, вмінь та навичок	Розвиток особистості
Інтелектуальна характеристика	«Школа пам'яті»	«Школа розвитку»
Домінуючий тип та характер взаємовідносин	Суб'єкт-об'єктивний	Суб'єкт-суб'єктивний
Гасло педагога	«Роби, як я»	«Не нашкодь»
Коротка характеристика стилю взаємодій	Авторитарність, монологічність, закритість	Демократичність, діалогічність, відкритість, рефлексивність
Форми організації навчального процесу	Фронтальні, індивідуальні	Групові, колективні
Методи навчання	Ілюстративно-пояснювальні, інформаційні	Проблемні, пошукові, евристичні, дослідницькі
Провідні принципи	«Продавлення»	«Вирощування»
Основний принцип діяльності, який засвоюється учнями	Репродуктивний, відтворюючий	Продуктивний, творчий, проблемний
Формула навчання	Знання-репродуктивна діяльність	Проблемна діяльність-рефлексія-досягнення
Способи засвоєння	Заучування, діяльність за алгоритмом	Пошукова, мисленнева діяльність, рефлексія
Функції учителя	Носій інформації, хранитель норм та традицій, пропагандист предметно-дисциплінарних знань	Організатор співдружності, консультант, керуючий пошуковою роботою учнів
Позиції учнів	Пасивність. Відсутність інтересу до навчальної діяльності, до особистісного зросту, до значної частини учнів	Активність, наявність мотиву до самовдосконалення й інтересу до навчальної діяльності

• **Фасилітатор.** Роль фасилітатора – допомогти учням досягнути очікуваних результатів навчання. Тому педагог-фасилітатор скоріше ставить запитання, сприяє, щоб звучали різні думки, точки зору у групі. На відміну від презентатора, який є певним чином експертом в інформації, що презентується, фасилітатор пропонує процес, який допомагає учасникам засвоїти знання.

Презентатор – під час проведення презентацій педагог інформує, мотивує, описує. Презентація здебільшого – це одностороння комунікація, яка передбачає передачу інформації від педагога аудиторії та підкріплюється візуальними засобами.

Тренер – допомагає іншим в оволодінні новими навичками, знаннями, ставленнями.

Наставник – допомагає учням переносити здобуті знання у практику. Заохочує рефлексивну практику.

Менеджер – планує, оцінює, вносить зміни до навчального процесу для досягнення учнями очікуваних навчальних результатів. Забезпечує необхідними ресурсами.

Консультант – ділиться знаннями, навичками, розвиває спроможності учнів, робить внесок в успіх кожного.

Дослідник. Роль учителя як дослідника вимагає від учнів нового розуміння процесу навчання, зміщуючи акцент від «зовнішнього до внутрішнього джерела».

Агент змін – заохочує та проводить постійний аналіз і рефлексію. Ініціює різноманітні альтернативні існуючій практиці. Сприяє процесу змін і розвитку класу/школи.

Педагогічна інновація – процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які до цього розв'язувались по-іншому [3].

Індивідуалізоване навчання є методом викладання, який ураховує внесок кожного учня до процесу навчання. Цей метод ґрунтується на думці, що не може бути двох дітей, які могли би брати участь у навчальних заняттях цілком однаково.

На заняттях учні виявляють власні знання, ставлення, навички, особливості темпераменту тощо. Щоб досягти ефективного навчання (інакше кажучи, забезпечити зміни у кращу сторону), педагог повинен чутливо реагувати на ці розбіжності. Індивідуалізоване навчання зустрічається в чистому вигляді, коли педагог працює з учнем наодинці. Однак учителі можуть засвоїти цілу низку методів підвищення рівня індивідуалізації на практиці, коли працюють з великою кількістю учнів .

Кооперативне навчання – педагогічна технологія, що застосовується в навчальній роботі учнів у групах і робить їх відповідальними за навчання один одного; при цьому кожен учень особисто підзвітний за своє власне навчання. Кооперативне навчання є синонімом терміна «спільне навчання».

Критичне мислення – підхід до такого розвитку мислення, при якому особлива увага приділяється вмінню сформулювати самостійні твердження або думки та їх ґрунтовній аргументації. Учні проявляють своє вміння критично мислити, коли в усній чи письмовій формі роблять інтерпретації (витлумачують щось) і підкріплюють це власними доводами. Критичне мислення використовується учнями рецептивно, коли вони аналізують чи коректно критикують аргументи інших людей.

Висновки. Отже, як ми бачимо з наукових джерел формування професійних компетенцій для впровадження активних методів навчання, що забезпечують особистісно зорієнтований підхід і розвиток критичного мислення, є важливим елементом професійного розвитку педагогічних працівників. Інноваційне навчання – це процес, який оновлює навчальну систему та унеможливорює пасивність учнів під час уроку. Новітні методи допомагають встановити партнерські взаємовідносини між вчителем та учнями, що позитивно впливає на процес засвоєння інформації та формування соціокультурної компетентності. А тема інноваційних технологій, як ніколи, є однією з найважливіших у теперішньому світі.

Список використаної літератури

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав. 3-тє видання, виправлене. 2015. 304 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ. : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Інновації у освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / П. Ю. Саух [та ін.] ; ред. П. Ю. Саух. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 443 с.
4. Романюк І. М. Упровадження інноваційної освітньої діяльності у навчальному закладі. Практика управління закладом освіти. 2016. № 2. С. 23–33.
5. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.